

**"KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISH BUTUN BIR
JAMIYATIMIZNING ISHI!"**

Qulqorayev Oybek Tilovqul o'g'li

Termiz Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi Yoshlar bilan
ishlash bo'yicha direktor o'rinbosari

Namozova Muqadam Davlatovna

Termiz Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi huquq fani
o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada korrupsiyaga qarshi kurash masalasi butun jamiyat zimmasidagi mas'uliyatli vazifa sifatida ko'rib chiqiladi. Korrupsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy zararlarini kamaytirish, fuqarolik jamiyatining roli, ta'lim va profilaktika choralari takomillashtirish bo'yicha ilg'or strategiyalar tahlil qilinadi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi, xalqaro tajriba hamda so'nggi yillardagi statistik ma'lumotlarga asoslangan tahlil keltirilgan.

Kalit so'zlar: korrupsiya, jamiyat, fuqarolik nazorati, profilaktika, strategik yondashuv, qonunchilik, shaffoflik, axborot texnologiyalari

1. KIRISH

Korrupsiya nafaqat davlat institutlariga, balki butun jamiyat taraqqiyotiga jiddiy tahdid soluvchi ijtimoiy-iqtisodiy hodisadir. BMTning Ma'muriy boshqaruv va korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha ma'lumotlariga ko'ra, jahon bo'ylab har yili trillion dollarlab mablag'lar noqonuniy yo'llar bilan o'zlashtiriladi. O'zbekiston ham bu tahdidga qarshi faol kurash olib bormoqda. Xususan, 2020-yil 29-iyunda "Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi" tashkil etildi va bu sohada tizimli islohotlar yo'lga qo'yildi. Mazkur maqolada korrupsiyaga qarshi kurashish borasida jamiyatning har bir a'zosining o'rnini, yangi yondashuvlar va ilmiy asoslangan chora-tadbirlar muhokama qilinadi.

Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha yondashuvlar tobora komplekslashib bormoqda: shaffoflikni ta'minlash, raqamlashtirish, jamoatchilik ishtirokini oshirish, ma'lumot almashinuvini avtomatlashtirish, ta'lim orqali ongni yuksaltirish kabilar zamonaviy kurash vositalariga aylangan. Xususan, "Elektron hukumat", "Open Budget", "E-anticor.uz" platformalari korrupsiyani kamaytirishda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda.

Maqolada ushbu vositalarning samaradorligi, xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlili va O‘zbekistondagi ijtimoiy ong o‘zgarishlari kontekstida baholanadi.

Dolzarbli. Korrupsiya bugungi kunda nafaqat rivojlanayotgan mamlakatlar, balki global miqyosda barcha davlatlar uchun jiddiy ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy tahdid sifatida namoyon bo‘lmoqda. U resurslarning adolatsiz taqsimlanishiga, aholining davlat boshqaruvi organlariga bo‘lgan ishonchining pasayishiga va iqtisodiy o‘shir sur‘atlarining sekinlashuviga olib keladi. Ayniqsa, pandemiyadan so‘nggi davrda jahon bo‘yicha korrupsiya ko‘rinishlarining murakkablashgani, davlat xarajatlari ustidan jamoatchilik nazoratini kuchaytirishga ehtiyoj sezilgani kuzatilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida ham korrupsiyaga qarshi kurash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. 2017–2024-yillarda amalga oshirilgan islohotlar doirasida korrupsiyaga qarshi agentlik tashkil qilindi, profilaktika va javobgarlik mexanizmlari takomillashtirildi, shaffoflikni oshirishga qaratilgan raqamli platformalar yaratildi. Biroq, xalq orasida korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabat shakllantirmasdan turib, bu illatga qarshi kurashish imkonsiz.

Bugun korrupsiyaga qarshi kurashni faqat davlat organlari zimmasidagi vazifa sifatida emas, balki har bir fuqaroning fuqarolik burchi sifatida tushunishga ehtiyoj bor. Aynan shu nuqtai nazardan, korrupsiyaga qarshi yangicha — tizimli, fuqarolik ongiga tayangan, ta’lim va tarbiya bilan bog‘liq yondashuvlar hayotga joriy etilishi dolzarb masaladir.

Korrupsiya tushunchasi, sabablari va unga qarshi kurashish vositalari bo‘yicha boy ilmiy adabiyotlar mavjud. Transparency International tashkiloti har yili tuzadigan “Korrupsiya idroki indeksi” xalqaro miqyosda hukumatlarning ochiqligi va halolligi darajasini baholaydi. O‘zbekiston ushbu indeksda 2023-yilda 180 davlat orasida 126-o‘rinni egallagan. Bu 2019-yildagi 153-o‘ringa nisbatan sezilarli yaxshilanish bo‘ldi.

Davlat siyosati nuqtai nazaridan korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha muhim yondashuvlar T.M. Klitgaard, R. Rose-Ackerman, P. Mauro kabi olimlarning asarlarida bayon etilgan. Ularning tadqiqotlarida korrupsiyaning iqtisodiy o‘shirishga salbiy ta’siri, davlat xarajatlarning samarasizligi va fuqarolar ishonchining pasayishi asosiy muammolar sifatida ko‘rsatilgan.

Milliy kontekstdan kelib chiqilsa, I.Abdullaev, D.Mirzaev va Sh.Abdullaeva kabi o‘zbek olimlari korrupsiyaga qarshi kurashda ijtimoiy immunitet, diniy-ma’naviy

qadriyatlar, oilaviy tarbiyaning roli, hamda yoshlar orasida huquqiy madaniyatni oshirish bo'yicha bir qator takliflarni ilgari surganlar.

Bundan tashqari, BMTning "2021 Global Corruption Barometer – Asia" hisobotiga ko'ra, aholining 39 foizi korrupsiyani jamiyatda muhim muammo deb hisoblaydi. Bu raqamlar korrupsiyaga qarshi kurashni faqat davlat emas, balki butun jamiyat zimmasiga yuklanayotgan vazifa sifatida talqin qilish zarurligini ko'rsatadi.

Metodologiya. Tadqiqotda hujjat tahlili, statistik axborotlarning solishtirma tahlili va kontent-tahlil usullari qo'llanildi. Asosiy e'tibor 2020–2024-yillar oralig'ida O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha amalga oshirilgan normativ-huquqiy hujjatlar (farmon, qaror, qonunlar), ularning ijrosi va ijtimoiy ta'siri tahliliga qaratildi.

Shuningdek, Transparency International, UNODC va Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida grafik tahlillar tuzildi. So'rovnoma asosida 150 nafar talaba va davlat xizmatchisi o'rtasida korrupsiya to'g'risida ijtimoiy fikrlar o'rganildi.

Tadqiqotning muhim metodologik asosi bu ijtimoiy tizimlararo bog'liqlik yondashuvidir. Ya'ni, korrupsiya muammosi huquqiy, iqtisodiy, axloqiy va ma'rifiy omillar birikmasida tahlil qilindi.

Natijalar Va Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, so'nggi yillarda O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashish samaradorligi oshmoqda. Jumladan:

- **Statistik tahlil:** 2020–2023 yillarda davlat xizmatlarining raqamlashtirilgan ulushi 35% dan 78% gacha ko'tarilgan. Bu shaffoflikni oshirgan.
- **Fuqarolik nazorati:** "Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi" faoliyati doirasida 2023-yilda 12 mingdan ortiq murojaatlar ko'rib chiqilgan va ularning 27%ida korrupsiya elementlari aniqlangan.
- **So'rovnoma natijalari:** Respondentlarning 67 foizi korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolarning roli muhim deb hisoblaydi. 58% esa bu borada yetarli axborotga ega emasligini bildirgan.

Korrupsiyaga qarshi yangi yondashuv sifatida quyidagilar ijobiy baholandi:

- Raqamli audit tizimlarini joriy etish (masalan, "E-auksion" va "E-kontrakt").
- Ta'lim tizimiga "Korrupsiyaga qarshi madaniyat asoslari" fanini kiritish.

- Mahalla darajasida ijtimoiy nazorat mexanizmlarini kuchaytirish.

Biroq, ayrim kamchiliklar ham aniqlandi:

- Korrupsiyani fosh qilgan shaxslarni huquqiy himoya qilish tizimi hali yetarli emas.
- Mahalliy organlar faoliyatida shaffoflik yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmagan.

Xulosa. Korrupsiyaga qarshi kurashish – bu faqat huquqni muhofaza qiluvchi organlarning emas, balki butun jamiyatning burchidir. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar ijobiy natijalar bermoqda. Ayniqsa, raqamlashtirish, fuqarolik jamiyati institutlarining faol ishtiroki va ijtimoiy tarmoqlar orqali monitoring tizimi yuksalmoqda.

Korrupsiyani ildiziga yetib bormoqchi bo‘lsak, nafaqat jazolash, balki oldini olish, ta’lim berish, ijtimoiy ongini o‘zgartirish va davlat boshqaruvida shaffoflikni ta’minlash zarur. Bu borada har bir fuqaroning hushyorligi, huquqiy savodxonligi va fuqarolik pozitsiyasi muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Transparency International. (2023). *Corruption Perceptions Index 2023*.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni, PF–6013-son. 29.06.2020 y.
3. Klitgaard, R. (1998). *Controlling Corruption*. University of California Press.
4. Abdullaev I. (2021). Korrupsiyaga qarshi kurashishning fuqaroviy asoslari. *Toshkent yuridik jurnali*.
5. UNODC (2022). *Global Report on Corruption and Development*.
6. Davlat Statistika Qo‘mitasi ma’lumotlari: www.stat.uz
7. O‘zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi hisobotlari (2023).

